

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

ПРОГРАМА

**фахового іспиту з основ економіки, держави і права
для здобуття освітнього ступеня магістра**

галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

**(за кошти Національного агентства України
з питань державної служби)**

Київ 2023

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку України гостро стоїть питання забезпечення формування людського потенціалу управління громадянським суспільством, його суб'єктами, державою, територіями, місцевим самоврядуванням, збалансованим оновленням традиційних і розвитком постіндустріальних галузей економіки. Програма фахового іспиту з основ економіки, держави і права спрямована на перевірку базових знань з проблем, необхідних для якісної підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти (магістрів) галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Програма складається з двох розділів:

1. Основи економіки;
2. Основи держави і права.

Фаховий іспит проводитиметься у дистанційному форматі.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Розділ I. ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії

Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Меркантилізм XVI-XVII століть та його головні ідеї. Економічні погляди фізіократів. Класична політична економія. Марксизм як напрям класичної політичної економії. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Формування і розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної теорії та еволюція його визначення. Складові сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства.

Методи пізнання економічних процесів і явищ. Діалектика як метод наукового пізнання. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії та її роль у формуванні сучасного економічного мислення. Інноваційний тип економічного мислення: суть і механізм формування.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

Тема 2. Економічна система суспільства

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Тенденції формування сучасної структури потреб. Класифікаційні ознаки потреб. Класифікація потреб А. Маслоу та її теоретичне і прикладне значення. Закон зростання потреб та механізм його дії. Парадигмальні зрушення в процесі

задоволення потреб в умовах постіндустріального суспільства. Шляхи та засоби розв'язання проблем, пов'язаних із безмежністю потреб і обмеженістю ресурсів.

Благо як засіб задоволення потреб. Економічні та неекономічні блага. Класифікація економічних благ.

Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Соціальна спрямованість економічних інтересів. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Класифікація економічних систем. Індустріальна та постіндустріальна економічні системи. Характерні риси традиційної, ринкової, командно-адміністративної та змішаної економіки. Економічна система та модель економіки. Національні моделі сучасної ринкової економіки. Основні напрями формування сучасних ринкових відносин.

Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. Роздержавлення. Приватизація. Світовий досвід роздержавлення та приватизації.

Сучасний стан відносин власності в Україні.

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства

Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні ознаки та відмінності. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства. Економічні суперечності суспільного виробництва. Прогресивні зміни в суспільному виробництві в кінці ХХ - початку ХХІ століття - перехід від ідеології «виробництво заради виробництва» до створення товарів і послуг, орієнтованих на задоволення потреб кінцевих споживачів. Шляхи наближення галузевої структури виробництва в Україні до пропорцій економічно розвинених країн світу. Системна модернізація товарного виробництва, відповідність сучасним вимогам науково-технологічного прогресу та постіндустріальній економіці. Складові системної модернізації суспільного виробництва в ХХІ столітті.

Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів.

Економічний вибір. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Провідна роль інформації і знань в сучасній економічній системі.

Ефективність виробництва, її сутність. Показники ефективності використання факторів виробництва. Продуктивність праці. Трудомісткість.

Фондовіддача. Фондомісткість. Матеріаловіддача. Матеріаломісткість. Капіталовіддача. Капіталомісткість.

Основні напрями підвищення ефективності суспільного виробництва. Енергоефективність та екологоефективність економіки.

Соціальна ефективність виробництва та її показники. Взаємозв'язок економічної та соціальної ефективності виробництва.

Тема 4. Теорії товару і грошей

Товар як елементарна форма товарного виробництва. Основні властивості товару: вартість, мінова вартість, споживна вартість. Альтернативні теорії вартості. Специфіка послуги як товару. Інформація як товар. Вартість, корисність, цінність: зміст та сучасні трактування.

Теоретичні концепції виникнення грошей. Сутність грошей. Функції грошей та їх еволюція. Різноманітність форм грошей: товарні, металеві, паперові, кредитні та електронні, віртуальні. Види і природа сучасних грошей. Розвиток електронних систем та ідея створення електронного аналогу готівкових грошей. Сучасний грошовий обіг та його закони. Розвиток електронної системи грошового обігу. Грошова маса, її сучасна структура та агреговані показники. Методи регулювання грошового обігу в теорії монетаристів. Рівняння І.Фішера. Грошові реформи в світовому та національному вимірах: особливості та інструменти здійснення. Українські гроші: історія та сучасність. Грошова реформа в Україні в 1996 році. Грошова система, її сутність, основні елементи і типи. Сучасні грошові системи та їх розвиток в ХХІ столітті.

Інфляція: сутність, причини. Інфляція попиту. Інфляція пропозиції. Темпи інфляції. Рівняння Пааше. Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції.

Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Адаптивні та активні заходи подолання інфляції. Індексація доходів. Особливості антиінфляційного регулювання у сучасній світовій практиці. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки та засоби стримування.

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки

Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринку та його сучасне трактування. Ознаки, структура та функції ринку. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Основні риси та принципи сучасної ринкової економіки.

Основні суб'єкти ринкової економіки: домогосподарства, фірми (підприємці), держава. Особливості та стратегічні напрямки ринкової трансформації економіки України у ХХІ столітті. Гуманізація економічного життя в Україні в умовах ринкової трансформації.

Об'єктивна зумовленість та сутність ринкової інфраструктури. Місце і роль ринкової інфраструктури в економічній системі. Функції інфраструктури ринку. Підсистеми сучасної ринкової інфраструктури: організаційно-технічна, фінансово-кредитна, організаційно-дослідна. Елементи ринкової інфраструктури: товарні і фондові біржі, дилерські і дистриб'юторські компанії, торгові дома і торгові палати, банки, інвестиційні компанії, страхові

компанії, довірчі товариства, консалтинг, аудит. Формування сучасної інфраструктури ринку в Україні. Сучасні форми інфраструктури: інституціональна, інформаційна, екологічна, інноваційна. Інфраструктурні проекти як основа підвищення ефективності функціонування сфери обігу.

Ринковий механізм та його елементи. Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки із закону попиту. Крива попиту. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів. Еластичність попиту.

Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Еластичність пропозиції. Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага, надлишок та дефіцит.

Ціна як економічна категорія. Суть та функції цін. Види цін. Ціноутворення в сучасній ринковій економіці: поняття, економічний зміст і чинники, які впливають на кількісні параметри ціни. Сучасні концепції ціноутворення. Сучасна цінова політика держави. Державне регулювання цін.

Тема 6. Конкуренція та монополія

Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Функції конкуренції. Види конкуренції: досконала і недосконала конкуренція. Форми конкуренції: внутрішньогалузева, міжгалузева, міжнародна конкуренція. Методи конкурентної боротьби: цінові, нецінові, недобросовісна конкуренція. Типи конкурентної поведінки. Позитивні й негативні наслідки конкуренції.

Монополія та типи монополізації. Види монополій. Типи монополій. Організаційні форми утворення монополій. Поняття ринкової влади.

Монополізація економіки: причини, форми, наслідки. Критерії та межі монополізації економіки. Олігополія та її економічна ефективність. Економічні наслідки діяльності монополій.

Конкурентна політика і антимонопольне регулювання. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Сучасні моделі антимонопольної політики: американська та європейська. Методи проведення антимонопольної політики. Антимонопольно-конкурентна політика в Україні. Закон України «Про захист економічної конкуренції». Участь України у міжнародному співробітництві у сфері конкурентної політики. Конкурентоспроможність України в умовах посилення глобалізаційних процесів.

Тема 7. Підприємництво та підприємство в ринковій економіці

Суть підприємництва та умови його існування. Концепції підприємництва. Ознаки підприємницької діяльності. Економічні функції підприємництва. Характеристика класичної та інноваційної моделей підприємництва. Економічна свобода і підприємництво. Принципи підприємницької діяльності. Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Форми підприємництва. Підприємництво і бізнес. Венчурний бізнес. Стартапи в XXI столітті: світовий і національний аспекти. Спільні підприємства, вільні (спеціальні) економічні зони. Особливості функціонування і розвитку підприємництва в Україні. Система державної підтримки та сприяння розвитку підприємництва.

Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно - правові форми підприємств. Класифікація підприємств за розміром. Нові види підприємницької діяльності. Соціально-економічна характеристика підприємств. Функції підприємства.

Фірма як суб'єкт ринку. Теорії фірми: традиційна, управлінська, поведінкова.

Тема 8. Капітал підприємства та сфери обігу. Торгівля

Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг капіталу. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Первісне нагромадження капіталу як передумова олігархізації та монополізації економіки. Фінансово-промислові групи. Авансовий капітал: поняття і структура. Концентрація капіталу: сутність, світовий та національний аспекти. Сучасні теорії капіталу. Людський капітал.

Основний капітал. Швидкість і час обороту капіталу, шляхи його прискорення в умовах інноваційного розвитку. Вплив інновацій на структуру основного капіталу. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Амортизація основного капіталу та необхідність її прискорення в умовах інноваційного розвитку. Сучасна практика прискореної амортизації постіндустріальних країн у ХХІ столітті.

Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їх структура.

Витрати виробництва. Альтернативні витрати. Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати.

Поняття собівартості, її види та структура. Шляхи та засоби зменшення витрат виробництва та собівартості в сучасних умовах.

Прибуток: сутність, види. Норма прибутку і фактори, що її визначають. Шляхи збільшення прибутковості підприємств різних форм власності в сучасних умовах. Поняття рентабельності, її структура, види. Чинники, що впливають на рівень рентабельності в умовах обмеженості ресурсів.

Сфера обігу та її місце в системі суспільного економічного відтворення. Товарний обіг. Суб'єкти сфери товарного обігу. Функції сфери обігу. Сфера товарного обігу і внутрішня торгівля.

Витрати обігу: особливості, види та джерела відшкодування.

Торговельний капітал. Суть функції та форми торговельного капіталу. Взаємозв'язок промислового і торговельного капіталів. Особливості сфери функціонування торговельного капіталу і його структура.

Джерела утворення торговельного прибутку. Торговельний прибуток: сутність, джерела та механізм утворення. Норма торговельного прибутку та чинники, що на неї впливають.

Суть і структура торгівлі. Сучасні форми торговельного підприємництва. Сутність та функції оптової та роздрібною торгівлі. Товарна біржа, торговельні дома, ярмарки, виставки, аукціони: порівняльна характеристика. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у ХХІ столітті і формування

електронної торгівлі. Сутність і масштаби сучасної інтернет-торгівлі. Проблеми і динаміка розвитку електронної торгівлі в світовому та національному вимірах. Сутність і характеристика основних бізнес-моделей електронної торгівлі. Пріоритети розвитку електронної торгівлі в Україні в умовах інформатизації світового господарства. Інтеграція електронної торгівлі України в світову електронну торгівлю.

Тема 9. Позиковий капітал

Генезис, сутність, особливості та джерела утворення позикового капіталу. Функції позикового капіталу. Поділ прибутку на підприємницький дохід та відсоток. Позиковий відсоток. Норма позикового відсотка.

Особливості утворення та функціонування позикового капіталу в умовах посилення глобалізаційних процесів. Вплив сучасних інформаційних технологій на функціонування позикового капіталу. Випереджальне зростання позикового капіталу в порівнянні з промисловим і торговельним у XXI столітті. Виокремлення грошово-кредитної сфери у самостійну галузь економічної діяльності. Лібералізація руху позикового капіталу.

Кредит як форма руху позикового капіталу. Суть та функції кредиту. Форми кредиту: комерційний, банківський, споживчий, міжнародний, державний, іпотечний. Суб'єкти та об'єкти кредитних відносин. Трансформація ролі і функцій кредиту в сучасній економічній системі.

Сучасна грошово-кредитна політика в Україні.

Банківська система як центральний елемент сучасної фінансово-кредитної інфраструктури ринку. Структура банківської системи. Центральний банк як головний суб'єкт кредитних відносин. Функції Національного банку України в контексті її ринкової трансформації. Банки та їх функції. Іноземний банківський капітал в сучасній національній економіці. Сучасна грошово-кредитна політика в Україні. Активні та пасивні банківські операції. Банківський прибуток. Капіталізація банків. Позабанківські кредитні установи. Стратегія розвитку банківської системи в світовому та національному вимірах.

Фондовий ринок: сутність та його інфраструктурні елементи. Фондова біржа як організований вторинний ринок цінних паперів. Інтеграція фондового ринку України у світовий. Цінні папери та їх різновиди в сучасній економіці. Роль фондового ринку в залученні інвестицій та перерозподілі капіталу в національній економіці.

Тема 10. Фінанси та бюджетна система

Сутність фінансів, їх функції та роль в економічній системі. Об'єкти та суб'єкти фінансових відносин.

Фінансова система: сутність і функції. Структура фінансової системи. Державні фінансові інституції з регулювання та управління фінансовою системою. Сучасна фінансова політика і фінансовий механізм. Види сучасної фінансової політики, її стратегія і тактика. Складові елементи фінансового механізму. Забезпечення функціонування фінансового механізму в Україні. Фінансовий ринок та його інфраструктурні елементи.

Державні фінанси, їх роль і структура. Бюджетна система України та бюджетний устрій. Принцип побудови сучасної бюджетної системи.

Бюджетний процес та його учасники. Державний бюджет України. Склад і структура доходів і видатків Державного бюджету України. Виконання бюджету. Світова практика виконання бюджету та можливості її застосування в Україні.

Податки і податкова система. Економічна сутність та функції податків. Класифікація податків. Чинники впливу на обсяг податкових надходжень до бюджету. Крива Лаффера. Податкова система України та основи її побудови. Сучасна фіскальна політика в Україні: напрямки вдосконалення.

Бюджетна децентралізація та механізм її здійснення. Профіцит та дефіцит Державного бюджету. Джерела покриття дефіциту Державного бюджету. Державний борг: причини утворення, види та способи погашення. Дефолт: причини виникнення, сутність, соціально-економічні наслідки.

Співпраця з міжнародними фінансовими інституціями: МВФ, Світовий Банк, ЄБРР.

Тема 11. Доходи населення, їх формування та розподіл

Доходи, їх види та джерела формування. Сутність та механізм розподілу доходів. Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині.

Заробітна плата: сутність, форми, види та системи заробітної плати. Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність.

Безробіття як економічна категорія. Види безробіття. Фактичний та природний рівень безробіття та фактори, що його визначають. Визначення рівня зайнятості та рівня безробіття. Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці (МОП).

Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон Оукена.

Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах ринкової економіки.

Тема 12. Економічні відносини в аграрному секторі

Аграрна сфера виробництва та її особливості. Аграрні відносини як специфічний вид економічних відносин. Об'єкти і суб'єкти аграрних відносин. Поняття земельних відносин.

Земля як основний засіб виробництва в аграрній сфері. Організаційно-правові форми господарювання в аграрному секторі України. Нові форми господарювання в сільському господарстві: агрофірми, агрокорпорації, агроконсорціуми, агрохолдинги, виробничі та науково-виробничі системи.

Земля як фактор виробництва. Рентні відносини. Земельна рента як економічна форма реалізації земельної власності. Види ренти. Диференційна рента. Механізм утворення диференційної ренти I і диференційної ренти II. Монопольна рента. Абсолютна рента.

Ринок земельних ресурсів та земель сільськогосподарського призначення: суть та суперечності. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі як капіталізована земельна рента. Механізм формування ціни землі.

Агропромисловий комплекс і ринковий механізм його функціонування.

Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробника. Реформування у сфері аграрних відносин, відносин власності на землю. Розвиток ринку землі та іпотечних операцій. Розвиток соціальної сфери села.

Позиціонування вітчизняного аграрного сектора на ринку ЄС.

Тема 13. Суспільне відтворення. Система національних рахунків

Зміст процесу суспільного відтворення. Суспільне відтворення, його види та динаміка. Умови реалізації та відтворення суспільного продукту. Просте, розширене відтворення. Відтворення національного продукту та національного багатства.

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва. ВВП як основний макроекономічний показник у СНР. Характерні ознаки ВВП. Методи обчислення ВВП: виробничий, розподільчий, кінцевого використання. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Структура та динаміка ВВП в Україні.

Співвідношення між основними показниками у системі національних рахунків. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний дохід (ВНД). Чистий національний продукт (ЧНП) та чистий національний дохід (ЧНД). Валовий національний наявний дохід (ВННД).

Номинальний та реальний ВВП. Поточні та постійні ціни. Темп росту та темп приросту реального ВВП. Індекс цін та дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП.

ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Чистий економічний добробут (NEW).

Тема 14. Макроекономічна рівновага та циклічність суспільного виробництва

Сутність сукупного попиту та його структура. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупний попит. Сукупна пропозиція. Сукупна пропозиція у довгостроковому та короткостроковому періоді. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупну пропозицію.

Взаємозв'язок сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний обсяг виробництва. Макроекономічна рівновага, її сутність, умови та типи. Теорії макроекономічної рівноваги.

Циклічність як об'єктивна закономірність економічного розвитку. Причини і механізм циклічних коливань. Основні характеристики циклів. Класифікація економічних циклів за тривалістю. Середні і малі цикли. Цикли ділової активності: фази циклу та причини коливань. Довгі хвилі в економіці та їхній вплив на структуру суспільного виробництва.

Економічне зростання: зміст і чинники. Типи економічного зростання: інтенсивний, екстенсивний, змішаний. Класифікаційний аналіз чинників економічного зростання. Особливості економічного зростання в умовах глобалізаційних викликів і загроз. Проблеми і суперечності економічного зростання в Україні.

Тема 15. Держава та її економічні функції

Держава як суб'єкт сучасної економічної системи. Основні політико-економічні цілі держави: економічне зростання, економічна ефективність, економічна рівновага, економічна свобода, справедливість. Сучасні теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція. Неокейнсіанська і неокласична моделі державного регулювання економіки. Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Корупція та негативні наслідки її прояву в державі. Теорія політичної ренти.

Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки. Державно-приватне партнерство: зміст і формування в Україні.

Методи і форми державного регулювання економіки. Структурно-інвестиційне регулювання, індикативне планування і програмування економіки, бюджетне і податкове регулювання, грошово-кредитне регулювання, регулювання цін та заробітної плати, антимонопольне регулювання та особливості їх здійснення в Україні. Ефективність державного регулювання економіки України.

Тема 16. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Інтеграційні процеси на сучасному етапі. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Міжнародна економічна інтеграція. Інтеграційні зв'язки й механізм міжнародного співробітництва. Головні інтеграційні угруповання світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі: абсолютних переваг А. Сміта, відносних переваг Д. Рікардо. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Всесвітній ринок товарів та послуг. Структура світового ринку. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку.

Міжнародні торговельні організації. Світова організація торгівлі (СОТ). Угода про асоціацію та зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Міжнародний рух капіталів. Причини, форми вивозу капіталу. Особливості вивозу капіталу на нинішньому етапі розвитку світового господарства. Наслідки вивозу капіталу. Міжнародні кредити.

Зміст і структура світової валютної системи. Міжнародний валютний фонд. Європейський банк реконструкції та розвитку. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Фіксований і плаваючий курс. Міжнародні валютно-фінансові організації. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями у XXI столітті.

Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили.

Тема 17. Економічні аспекти глобальних проблем

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми та шляхи їх розв'язання. Сучасні глобальні проблеми.

Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі. Проблеми роззброєння та мирного використання атому. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Тема 1. Основи теорії держави

Основні теорії походження держави і права. Поняття й ознаки держави. Поняття функцій держави. Внутрішні й зовнішні функції держави. Класифікація держав за їхньою формою правління, формою державного устрою, політичним режимом. Держави, що існували на території України. Державний механізм. Державний апарат. Правова держава: поняття та її ознаки, шляхи формування правової держави в Україні.

Тема 2. Загальне поняття права

Основні значення терміна «право». Право у загальносоціальному розумінні. Право як об'єктивна категорія, його поняття та співвідношення з іншими основними видами соціальних норм. Основні ознаки, властивості, характерні риси права. Зв'язок права і держави.

Суб'єктивне право та його співвідношення з правом в об'єктивному розумінні.

Тема 3. Норми права - поняття та основні ознаки, що характеризують норми права

Структура правової норми: диспозиція, гіпотеза, санкція. Співвідношення структури норм права та структурних частин нормативного акта.

Класифікація норм права та їхніх елементів: за суб'єктами, що їх приймають, ступенем визначеності і способом вираження правил поведінки; правовою природою тощо.

Тема 4. Джерела права

Поняття джерела права, його різні значення. Система джерел (форм) права. Нормативні акти як джерела права та їхня система. Закон як основне джерело права у правовій державі, підзаконні нормативні акти.

Межі дії нормативних актів. Дія нормативного акта у часі; порядок набрання чинності актом; зворотна сила закону. Дія нормативного акта у просторі; екстериторіальність. Дія нормативного акта за колом осіб; імунітет та його різновиди.

Систематизація законодавства: поняття, форми.

Тема 5. Система права

Поняття системи права. Поняття галузі права. Предмет, метод та юридичний режим регулювання як класифікаційні підстави галузевої систематизації правових норм. Основні галузі права та загальна характеристика їхнього змісту та джерел: конституційне, цивільне, трудове, адміністративне, фінансове, сімейне, земельне, кримінальне, 12 цивільне процесуальне, господарсь-ке процесуальне, кримінально- процесуальне.

Система права та система законодавства, комплексні галузі права. Підгалузі права та правові інститути. Правотворення як процес самоорганізації права.

Тема 6. Адміністративне право України як галузь публічного права.

Поняття та система принципів адміністративного права

Публічне право та його сутність. Адміністративне право у системі публічного права. Адміністративне право як складова публічного права та критерії його відмежування від приватного права.

Сутність і призначення адміністративного права. Визначення поняття адміністративного права. Мета адміністративного права. Завдання адміністративного права. Предмет адміністративного права. Методи адміністративного права. Зміст методів субординації, координації та реординації. Функції адміністративного права.

Система адміністративного права. Загальна частина адміністративного права. Особлива частина адміністративного права.

Основні аспекти співвідношення адміністративного права з іншими галузями права (конституційне, фінансове, цивільне, трудове право).

Поняття «принципи адміністративного права». Класифікація принципів адміністративного права. Принцип верховенства права як основоположний принцип адміністративного права. Зміст принципу верховенства права. Елементи принципу верховенства права (принципи: законності; юридичної визначеності; заборони свавілля та дискреційних повноважень; доступу до незалежного суду; дотримання прав людини; заборони дискримінації). Зміст принципу законності. Співвідношення принципу верховенства права з принципом законності. Принципи належного урядування та належної адміністрації.

Тема 7. Приватні особи як суб'єкт адміністративного права

Приватні особи як суб'єкти адміністративного права.

Громадяни, іноземці, особи без громадянства як суб'єкти адміністративного права. Адміністративно-правовий статус громадянина. Адміністративно-правовий статус іноземців та осіб без громадянства.

Суть та значення "суб'єктивних публічних прав". Публічні права та обов'язки приватних осіб. Види адміністративних прав та обов'язків. Співвідношення абсолютних та відносних адміністративних прав та обов'язків.

Поняття та ознаки громадських об'єднань. Принципи утворення та діяльності громадських об'єднань. Види громадських об'єднань за такими критеріями, як мета створення, спосіб формування, територіальний масштаб діяльності, вік учасників. Основні засади адміністративно-правового статусу громадських об'єднань. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про об'єднання громадян.

Елементи адміністративно-правового статусу політичних партій. Процедура реєстрації політичних партій. Державний контроль за діяльністю політичних партій. Відповідальність посадових осіб та фізичних осіб за порушення законодавства про політичні партії.

Елементи адміністративно-правового статусу молодіжних та дитячих громадських організацій. Процедура легалізації молодіжних та дитячих громадських організацій. Напрями державної підтримки молодіжних та дитячих громадських організацій.

Елементи адміністративно-правового статусу релігійних громадських організацій. Процедура легалізації релігійних громадських організацій. Відповідальність за порушення законодавства про свободу совісті та релігійні організації. Державний контроль за діяльністю релігійних громадських організацій.

Тема 8. Суб'єкт публічного адміністрування (адміністративний орган) як суб'єкт адміністративного права

Система та види суб'єктів публічної адміністрації. Структура та компетенція суб'єктів публічної адміністрації. Підстави поділу суб'єктів публічної адміністрації на департаменти, управління, відділи, групи, сектори, посади. Поняття компетенції як поєднання функцій, повноважень та відповідальності суб'єкта публічної адміністрації.

Поняття системи органів виконавчої влади в Україні. Основні ланки органів виконавчої влади в Україні (вищі, центральні, місцеві). Способи класифікації органів виконавчої влади (за обсягом і характером компетенції, за порядком вирішення питань, за спрямованістю компетенції, за територіальним обсягом повноважень).

Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України (виконавчо-розпорядчі, організаційні, правотворчі повноваження КМУ).

Адміністративно-правовий статус центральних органів виконавчої влади, зокрема: елементи структури та повноваження міністерств; елементи структури та повноваження служб, агентств та інспекцій.

Органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, їх повноваження. Антимонопольний комітет України. Державний комітет телебачення і радіомовлення України. Фонд державного майна України. Адміністрація

Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Національне агентство України з питань державної служби. Національне агентство України з питань запобігання корупції.

Адміністративно-правовий статус місцевих державних адміністрацій (МДА). Основні виконавчо-розпорядчі повноваження МДА.

Військово-цивільні адміністрації при проведенні антитерористичної операції. Підстави формування, функції та повноваження військово-цивільних адміністрацій.

Адміністративно-правовий статус Президента України. Зміст та структура повноважень, які складають адміністративно-правовий статус Президента України (установчі, кадрові, нормотворчі повноваження Президента у сфері виконавчої влади).

Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування. Правова основа формування та діяльності органів місцевого самоврядування. Зміст та структура повноважень, що складають адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування, зокрема, делеговані виконавчо-розпорядчі повноваження органів місцевого самоврядування; власні адміністративні повноваження органів місцевого самоврядування; адміністративні обов'язки органів місцевого самоврядування.

Тема 9. Правові та організаційні засади надання адміністративних послуг в Україні

Адміністративні послуги як форма публічного адміністрування. Сфера надання адміністративних послуг. Види адміністративних послуг (освітні, медичні, господарські тощо). Державна політика у сфері надання адміністративних послуг. Принципи надання адміністративних послуг (оперативність, результативність, доступність, компактність, відкритість, справедлива вартість).

Ознаки адміністративних послуг. Суб'єкти надання адміністративних послуг. Центри надання адміністративних послуг. Адміністратори. Одержувачі адміністративних послуг. Державні послуги. Муніципальні послуги. Делегування повноважень щодо надання адміністративних послуг. Участь приватних суб'єктів у наданні адміністративних послуг.

Законодавство у сфері надання адміністративних послуг. Система управління сферою адміністративних послуг. Проблеми фінансування адміністративних послуг. Платні адміністративні послуги. Методика визначення собівартості платних адміністративних послуг. Безоплатні адміністративні послуги. Компенсація витрат, пов'язаних з наданням адміністративних послуг. Конкурентні засади надання адміністративних послуг. Антимонопольний комітет України як суб'єкт державного контролю в сфері надання адміністративних послуг.

Тема 10. Електронне урядування як інструмент діяльності публічної адміністрації

Поняття електронного урядування. Право на інформацію як основа інституту електронного урядування. Розмежування понять «електронне урядування», «електронна держава», «електронна демократія», «електронний

уряд», «електронний парламент». Значення електронного урядування для громадськості. Становлення електронного урядування в Україні. Нормативно-правове забезпечення електронного урядування. Етапи розвитку електронного урядування. Моделі електронного урядування. Недоліки сучасної системи електронного урядування та шляхи їх усунення.

Тема 11. Адміністративне судочинство

Поняття адміністративного судочинства. Завдання та принципи адміністративного судочинства. Поняття та ознаки адміністративного спору. Система принципів адміністративного судочинства.

Система адміністративних судів. Поняття системи адміністративних судів. Структура та повноваження місцевих та апеляційних судів. Особливості діяльності суду касаційної інстанції.

Поняття юрисдикції адміністративних судів. Предмет спорів фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності. Предмет спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. Предмет спорів між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень, а також спори, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних актів.

Поняття та ознаки сторін в адміністративному процесі. Повноваження сторін в адміністративному процесі. Сутність неналежної сторони та процедура її заміни. Процесуальне правонаступництво.

Поняття та ознаки адміністративного процесуального представництва. Види адміністративних процесуальних представництв та їх особливості. Повноваження представників в судовому процесі: зміст та особливості.

Поняття та види доказів. Належність та допустимість доказів. Способи забезпечення доказів. Учасники доказування та їх правовий статус.

Поняття «процесуальний строк» в адміністративному судочинстві. Види процесуальних строків. Зупинення перебігу строків.

Порядок відкриття провадження в адміністративній справі. Зміст стадії підготовки справи до судового розгляду. Попереднє судове засідання. Стадія судового розгляду адміністративної справи та її особливості.

Порядок апеляційного провадження та об'єкт перегляду. Суб'єкти апеляційного провадження. Порядок подання та процедура розгляду апеляційної скарги. Види рішень суду апеляційної інстанції.

Поняття касаційного провадження та характерні риси інституту касації. Підстави та строки подання касаційної скарги. Процедура розгляду касаційної скарги. Види рішень суду касаційної інстанції.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

До Розділу 1. Основи економіки

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка. Навч. посібник / В.Д.Базилевич, Л.О.Баластрик.-2-ге вид. доп.-К.; Атіка, 2009.-368с.
2. Базилевич В. Д. Мікроекономіка: підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. І. Ігнатюк, С. В. Слухай. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2008. - 679 с.
3. Базилевич В. Д. Економічна теорія: політична економія: навч.посіб., 9-е вид. / В. Д. Базилевич. – К.: Знання, 2014. – 710 с.
4. Білецька Л. І. Економічна теорія: політична економія, мікроекономіка, макроекономіка. Підручник, 2-ге вид., ЦНЛ. – 2017 – 684 с.
5. Внутрішня торгівля України: монографія / А.А. Мазаракі, В.Д. Лагутін, А.Г. Герасименко [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 864 с.
6. Економічна теорія: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін.; за заг. ред. ВД. Лагутіна. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 608с.
7. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Мікроекономіка [Текст] : навч. посіб. / [Н. П. Мацелюх та ін.]; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018. - 429 с.
8. Касьяненко Л. М. Економічна теорія. Підручник, – К.: вид-во ЦНЛ. – 2019. – 224 с.

До Розділу 2. Основи держави і права

1. Адміністративне право України : підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін. – Київ : Юрінком Інтер, 2012.
2. Адміністративне право і процес. Практикум: навч. посіб. / Крегул Ю.І - Київ : КНТЕУ, 2012 *
3. Бобровник С. Загальна теорія права. Нормативний курс. Юрінком Інтер. – 2021. – 596 с.
4. Гуржій Т. О. Адміністративне право України : [навчальний посібник] / Т. О. Гуржій. – К. : КНТ, 2011. – 680 с.
5. Загальне адміністративне право: підручник / [Гриценко І. С. та ін.]; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. - Київ : Юрінком Інтер, 2017. - 544с.
6. Крегул Ю.І. Основи правознавства / Ю.І. Крегул. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014.
7. Марчук В.М. Теорія держави і права / В.М. Марчук, О.В. Корольков. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013.
8. Правознавство в тестах і коментарях : навч.-метод. посіб. / С.М. Алфьоров, З.М. Будько, С.В. Ващенко, С.С. Вітвіцький. – Київ : Ін Юре, 2008.
9. Правознавство : підручник / Г.І. Балюк, В.І. Борисова, М.К. Галянтич та ін. ; О.В. Дзера (відп. ред.). – 10-е вид, переробл. і доповн. – Київ : Юрінком Інтер, 2008.

КРИТЕРІЇ
оцінювання фахового іспиту
для здобуття освітнього ступеня магістра

1. Загальні положення:

Мета фахового іспиту – оцінити відповідність знань, умінь та навичок вступників згідно з вимогами програми вступного фахового іспиту.

2. Структура екзаменаційного білета:

Екзаменаційний білет з фахового іспиту складається з 50-ти закритих тестових завдань.

3. Критерії оцінювання:

- Рівень знань оцінюється за 200-баловою шкалою.
- Серед відповідей на тестове завдання вступнику слід обрати одну правильну.
- Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 4 бали, а неправильна – у 0 балів.
- Особи, які отримали менше 100 балів, участі у конкурсі не беруть.